

Borcsík a falon

Simin-Boschán Magda:

A fal gondosan pingált mintái között, a gyár dísztermének ünnepi, fékeveszett zürzavarában kissé elhagyottan állt fekete keretében a néphős képe. Nagy kép, talán az egyetlen jó arcképe annak az embernek, akinek — a halál szüntelen közelségében, Spanyolország lövészárkaiban, a rabságba döntött, legázolt Európán át menekültében a népi forradalom harsogásában — nem jutott ideje lefényképeztetni magát, de az is lehet, hogy egyszerűen nem jutott eszébe tettein kívül arcképét is örökönkbe hagyni. A kép a fölszabadulás után készült, a néphősnek titovka van a fején, arcán szomorú, csaknem torz mosoly.

Mint valami szentkép áll, csaknem a terem szögletében, szemben a szélesre tárt bejárattal, amelyen át egyre új és új emberek tódulnak be — a nagy ünnepet ülik.

Későre jár már. A füstfelleges teremben tompán visszhanazik a dobszó, valaki a közönség közül vadul rázza a csörgődobot, a szaxofon irgalmatlanul üvölt a mikrofon acélmembránjába, s a zongoristának csak nagy erőfeszítések árán sikerül úgy-ahogy összefognia a fiatalemberekből álló zenekar jazz muzsikáját — rock'n roll harsog. A zeneemelvény előtt ringatóznak, rázkódnak, ugrádoznak a táncospárok, egymáshoz ütődnek, majd eltávolodnak, a férfiak mutatóujjuk körül forgatják táncosnőjüket, az asztalokon a feldöntött poharak borvére folyik, a munkások igazgatójukat itatják, mert — ugyan milyen ünnep is volna, ha az igazgató nem inna mindegyikük egészségére egy-egy pohár bort, az üzemi milicista meg — előírásos egyenruhába bujtatott hatalmas termetű fiatalember — otthagyja őrhelyét az ajtó mellett, s kihasználva a rövid táncszünetet, lapát-tenyereivel tapsolva, bácskai kólót követel. Végülis kialakul a táncosok láncja, a kólót a vállalat sofőrje vezeti, aki — noha szerémségi — szereti a bácskai kólót. Ő az egyetlen józan ember a muriban, ami megintcsak nem csoda, hiszen egész

éjjel kocsikáztatta az ünnepélyre érkezőket és az ünnepélyről távozókat. Különös: kevesen fogóztak össze a kólóban, viszont a mulatók tömege kóló nélkül is dáridózik, s olyan kiadós kavarodás támad, hogy csak a nyakig láb termetű milicista alakja emelkedik ki belőle. Nekiszilajodva, piros mosollyal az arcán táncol. Közben az ajtó körül zürzavar támad, nekihevílt legények csendesítik önmagukat és részeg pajtásaikat, de azután mégis — nem lehet tudni, hogyan — kirobban a verekedés. A vállalati orvos kibontakozik a rock'n rollból, hogy bekötözze a sebesülteket. Izgága fiatalemberek pusztá kedvtelésből puszítanak, törnek, zúznak az udvaron, megrongálják a kerékpárokat, kihúzzák a gumikból a szelepeket, leszerelik a csengőket. Egyre több a felhevült ember, és ebből az átforrósodott kavarodásból valaki, az utolsó asztaltól, a sarokból, teli pohár bort vág a falhoz. Millió üvegkristályá szilánkolódik a pohár, a bor meg szétfröccsen és a magányos hős képe mellett végigcsorog a gondosan pingált falon.

Pedig igazán szépen indult. (Nálunk sok minden szépen kezdődik) A műsor érdekes volt, ünnepélyes és derűs, a második része pedig határozottan szórakoztató. Szép szavak hangzottak el, kellemes hang zengett, a végén szívből nevetett mindenki, és összecsendültek a poharak. Megkezdődött a lakoma, és éjjelig minden a legnagyobb rendben, szívélyes, kellemes hangulatban folyt.

Testvérek vagyunk! — éreztem a meleg, baráti tekintetek és köszöntések üdvözlését. Évek óta járok ide, jól ismerjük már egymást. — „Ezután is eljövök ide, ezekre a mulatságokra, elegendem van a kiöltözött, seprőnyelet nyelt ünnepvárókból!” — ez járt a fejemben, (Minden évben elhatározom ezt éjjeltájban!) s gondolataim tisztaságát még nem zavarta meg a fejfájás. Jólesett látnom a jókedvű munkásokat, és szívből örvendőző feleségüket — ugyan mikor voltak ilyen mosolygósak a munkásszonyok? És jó volt nézni a műszaki középiskolából épphogy kikerült ifjakat, arcukon a még gyerekes pirt, amint derékon fogják szívük választottját, titokban meg-megcsókolják őket, de öröm volt látni a lelkesedő öregeket is, akik az ilyen esteken egyre ismételtetük visszatérő verssorként hangzó mondókájukat: „Már harminc éve dolgozom itt!”, s ifjonti könnyedséggel, régimódi, kecses mozdulatokkal, magasra tartott balkézszel járják a keringőt.

Minden úgy volt, ahogyan lenni szokott a nagy ünnepet megelőző éjszaka első felében.

A vendégek: színészek, operaénekesek, zongoristák és a multság szervezői boldogok voltak, az általános jókedv rájuk is átragadt, remekül szórakoztak. Az öregedő — vagy öreg? — színészno hevesen magyarázott a munkástanács elnökének, ahhoz akart kedvet csinálni neki, hogy járjon közbe egy gyermekintézmény érdekében. Az énekesek gondosan bebagyuult nyakkal tették a szépet az édes likőroket fől szolgáló lányoknak. Mindazok, akik az év folyamán ezért vagy azért megsértődtek, ellágyulva, bizalmasodva beszéltek fölgülemllett keservükről a véletlenül melljük sodródott idegeneknek, talán csak azért, hogy bátorságra kapva, gyakorlatot szerezve, ugyanezt elmondják a vállalat vezetőinek is. A fehér nylon-csipkébe és a piros meg kék szoknyák alól kacéran kikandikáló alsószoknyába bújt lányok, s azok is, akik egyszerű fehér blúzt és pulóvert vettek magukra, összekeveredtek, összebarátkoztak, összeolvadtak valamivé, amit úgy hívnak, hogy: közösség.

S ekkor elkövetkezett az a furcsa állapot, amely minden élőlényt ön-maga karikatúrájává alacsonyít, és a feje tetejére állítja a dolgokat, — az a pillanat, amikor a szem zavarossá válik, a vérerek megduzzadnak benne, az arc elsötétül, s amikor egy hang sem tudja már túlharsogni a lármát, amikor a reszkető, bizonytalanú vált kéz minduntalan beleakad a poharakba, s a nők visítva ugrálnak föl helyükről, nehogy a bor beszennyezze ünneplő

ruhájukat, az a pillanat, amikor a jókedv már nem jókedv, a tánc már nem tánc, hanem ütemes himbálózás, amikor a legjobb zenekar is nekiszilajodik, s amikor már csak egy jelszó érvényes: „Aki derekasan iszik, derekasan is dolgozik” — amiből nyilvánvalóan következik a tanulság, hogy aki nem jár elől jópéldával az ivásban, a munkában is valahol a sereghajtók között kullog.

Igy, ebben a hangulatban fröccsent szét a borospohár a néphős bánatos mosolya fölött, s a bor bőségesen megöntözte a falat...

A hős, akiről ezt a gyárat elnevezték, míg élt, maga is szerette a nevetést, és mindent, ami szép. Azt mesélik róla, hogy amikor hadosztályának élén Isztriában előrenyomult, és elfoglalta Triesztet, s ahogy mondani szokás, „gazdag zsákmányra tett szert”, első dolga volt, hogy maga elé szólítsa az egységben lévő nőket:

— Nesztek, lányok! Pénz. Vegyetek meg mindent, amit csak kívántok. Öltözzetek ünneplőbe, menjetek a fodrászhoz, legyetek szépek, szédítsetek meg mindenkit!

Három nap sem telt belé, és egy lány sem ismert magára a tükörben. Emlegetek is kedves és kedvenc parancsnokukat.

Néphős. Biztosan most is örülne, ha látná a jólöltözött, harsogó kedvű munkásokat és a tiszta, derűstekintetű, öröms munkásnőket.

Most azonban bor nedvesítette be arcképe mellett a falat, s a munkásnők tekintete sem tiszta már. Sötét a szemük, mintha szép álomból ébredtek volna föl, s ijedten néznek maguk köré, szeretnék hazavinni férjüket, bátyjukat, kedvesüket, mert ki tudja, hol torpan meg a verekedés hulláma, mi lesz a multság vége, ki kerül kórházba, ki börtönbe.

A terem csaknem kiürült. A szöglet, ahol a hős képe függ, elnéptelenedett. Az asztalok mellett sem ült már senki. A ráloccsant bortól nedves fal szikkadni kezdett, a bor lassan elpárologott róla. Csupán egy sárga csik maradt a helyén, s ezt is csak a legélesebb szem fedezhette föl ott, a hős feketekeretes arcképe mellett.

„Soha többé be nem teszem ide a lábam” — határozom el magam, de tudom, hogy jövőre is itt ülöm meg a nagy ünnepet.